

THE SOURCES OF INFORMATION AND THEIR IMPACT IN A MULTIETHNIC COMMUNITY

Lucian Săcălean, Assist. Ph.D.

“Petru Maior” University, Nicolae Iorga 1, Tîrgu Mureş 54008 Romania

Abstract

Today, more than ever, the access to sources of information is an easy task. We could even say that the very essence of the competition market makes information penetrate even where it is not required.

This study regards the subject in an integrative manner and generates conclusions starting from the experience of a community where three ethnic groups are building their future.

After 1990, Romanian citizens have rediscovered the multiple sources of information. The media's representation of the days of March 1990 will have consequences not only in terms of immediate action; it has secured the option of the political choice for many years and has contributed decisively to the strengthening of the community's ethnic awareness. If in the 90s we can talk about a monopoly of the information provided by the media, how are things today?

Keywords: *multi-ethnic community, ethnic and social discourse, political behavior, media influence*

Introducere

Astăzi, mai mult ca oricând accesul la sursele de informare este unul facil. Am putea spune chiar că însăși esența pieței concurențiale face ca informația să pătrundă chiar și acolo unde ea nu este dorită. Ne referim aici evident la societățile de tip democrat. Putem analiza cantitatea și mai ales calitatea acestor informații, însă este cert faptul că tehnologia a ușurat accesul și a diminuat costurile pentru utilizatorul final.

Studiul de față privește subiectul într-o manieră integratoare și generează concluzii pornind de la experiența unei comunități în care trei etnii își construiesc viitorul. Românii și maghiarii au constructe de multe ori divergente asupra istoriei și relațiilor dintre cele două etnii, a statutului lor social și al trăsăturilor de personalitate etc. (Mungiu-Pippidi, 1999), diferențe ce se manifestă și în planul comunicării.

Structura etnică particulară a municipiului Târgu-Mureș (procente relativ apropiate ale etnicilor români și maghiari) face ca diferențele de comportament asociate unor astfel de reprezentări să fie mult mai vizibile decât în alte localități. Orașul a devenit pentru multă vreme ținta unui stereotip al cărui conținut se referă la faptul că, aici, comportamentul oamenilor este dominat de criteriul etnic, făcându-se distincție în primul rând între români și maghiari, celelalte modalități de categorizare fiind trecute pe plan secundar. Această distincție a operat în special în perioadele de campanie electorală când, așa cum ar prezice teoria identității sociale a lui Tajfel, se putea observa o polarizare accentuată (ai noștri sunt buni, ai lor sunt răi). Comunitățile maghiară și română sunt despărțite de multe caracteristici, cele mai importante fiind limba și religia, diferențele între cele două etnii manifestându-se și în registrul atitudinal. Aceste diferențe au dus nu odată comunicarea/relaționarea între cele două etnii în registrul violent, însă ele au avut ca rezultat și interferențe pozitive care au îmbogățit ambele comunități

Cuprins

După 1990 cetățenii români au redescoperit sursele multiple de informare. În cazul mureșenilor combinația între cerințele politice ale minorităților și accesul la informație se va dovedi a fi nefast. Nu insistăm asupra actorilor sau tuturor cauzelor care au determinat explozia de violență din martie 1990 de la Târgu-Mureș. Afirmăm doar faptul că la acel moment massmedia a jucat un rol major în escaladarea tensiunii, această moștenire exercitând încă o influență imposibil de trecut cu vederea asupra acestei comunități. Să facem o mică incursiune în realitatea anilor '90.

Apariția UDMR, cel care avea să dețină pentru mulți ani monopolul reprezentării politice a etnicilor maghiari după 1990, a constituit un element de siguranță pentru aceștia, respectiv o sursă de neliniște și de teorii ale conspirației pentru majoritatea românilor. Presa națională dar și cea locală, atât cea de limbă română cât și cea de limbă maghiară, va reflecta apariția pe scena politică a UDMR, enunțând și principalele obiective urmărite: elaborarea statutului minorităților și a Ministerului naționalităților, dezvoltarea rețelei de învățământ de toate gradele în limba maternă, legiferarea utilizării limbii maghiare în organele judecătorești și alte puteri locale de stat, strângerea legăturilor cu celelate părți ale națiunii maghiare; etc.

Programul a produs un șoc, mai ales în rândul românilor ardeleni, deși astăzi acele cerințe sunt o realitate care nu mai deranjează, dimpotrivă dovedesc normalizarea vieții politice și publice interne. Plecând de la solicitarea UDMR, dar și a unei părți importante a societății civile maghiare privind separarea instituțiilor de învățământ, de la cursurile primare până la cele universitare, presa

de limba română va publica și va comenta materialul prezentat de studenții maghiari ai UMF¹.

Construcția simbolică, deși aparent stereotipă - pentru maghiari, reconstrucția unei Ungarii glorioase - pentru români, amintirea fostei Regiuni Autonome Maghiare sau chiar a reînțoarcerii la situația unei națiuni fără drepturi, este însă mult mai complexă. Conform unuia dintre primii autori care au scris despre evenimentele de la Târgu Mureș² în 8-12 ianuarie Radio Kossuth prelua și difuza un material³ al unui post de radio din SUA care a scandalizat opinia publică românească⁴ (sursa initiala ramâne neclară și greu de identificat), deja neliniștită de cursul evenimentelor, pe fondul opiniei conform căreia românii din zonele locuite predominant de maghiari sunt în minoritate și neglijați⁵. Sunt publicate două apeluri la calm și liniște în „Cuvântul Liber”⁶. Terenul este însă pregătit pas cu pas de către cele două organe de presă locale, „Cuvântul Liber” (limba română), respectiv „Népújság” (limba maghiară)⁷.

Cele două cotidiene vor apela la un discurs apreciativ sau depreciativ, în funcție de categoriile de analiză sau temele vizate. Stereotipiile se vor simți din plin, apelul la istorie, apelul al simboluri de identificare/autoidentificare, vor duce la polarizare. Se încearcă tot mai des obținerea

¹ Cuvântul Liber, 30 ianuarie 1990

² În 1991 apăreau 2 volume care, în încercarea de a face lumină asupra evenimentelor din marile 1990, prezentau două viziuni diferite, cea a etniei române, prin volumul unui fost ofițer de carieră Ioan Judea, respectiv cea a etniei maghiare prin volumul semnat de avocatul Kincses Előd

³ "Asociația maghiarilor americani au discutat ieri, 06.01.1990, problema Ardealului. Ceaușescu a căzut cu sânge unguresc, sacrificiul acesta nu este destul. Ungurii din Transilvania trebuie să fie eliberați și anexați la Ungaria. În acest caz trebuie să încercăm mai întâi rezolvarea pe cale pașnică. Sunt trei posibilități: 1. un verdict internațional, 2. o Transilvanie independentă de tipul Elveției, 3. toată Transilvania trebuie luată cu forța și anexată Ungariei. Semnează Tibor Demeter - președintele asociației"

⁴ Ioan Judea, Târgu Mureș, cumpăna lui martie, Val și ură, Tipomur, Tg Mureș, 1991, p.35

⁵ George Schöpflin, Hungary and its Neighbours, Cahiers de Chaillot, Vol.7, Institute for Security Studies of Western European Union, 1993, p.28

⁶ 30 ianuarie 1990 - "Frații români ... Așa cum bisericile ortodoxă, catolică, greco-catolică sau reformată coexistă în bună pace, enoriașii putându-și rosti fiecare pe limba lui dragostea de Dumnezeu, tot așa avem și noi loc unii de alții, în școlile noastre, în mediile noastre culturale, slujind însă aceeași patrie comună, România Liberă, democratică. Până când nu ne vom înțelege, nu vom respecta dreptul fiecăruia la limba sa, până când nu vom permite ca fiecare să vorbească, să trăiască și să gândească așa cum va crede el de cuviință, bineînțeles cu condiția de a nu știrbi dreptul celorlalți la libertate, până atunci nu va fi nicio autentică democrație. ... Românii și maghiarii pot trăi în acest oraș liber în deplină unitate. Să creăm o lume în care nici maghiarii dar nici românii să nu fie nevoiți să-și țină sub obroc limba maternă, originea, credința. Vouă și nouă ne sunt deopotrivă de dragi părinții, limba, copiii, în așa fel încât să nu ne mutilăm unii pe alții". UDMR

10 februarie 1990 - "Frații maghiari ... Suntem conștienți de faptul că românii, maghiarii și alte naționalități și-au făcut o istorie comună a acestor pământuri, istorie care le este trecut și din care se trag învățămintele pentru fiecare naționalitate în parte. ... Vă înțelegem dorința de a învăța în limba maternă, fapt explicabil, dar nu înțelegem dorința voastră ardentă de separare a școlilor. Până unde va merge această separatism? Vom avea, așa cum preconizează unele capete înfierbântate, întreprinderi și instituții separate? Spitale separate? Cantine și restaurante separate? Vom circula unii pe un trotuar, alții pe celălalt? Să nu lăsăm ca între noi cineva «să arunce mărul discordiei», să ne străduim să trăim în armonie și frăție..."

⁷ de văzut Altera, nr 1, Ed. ProEuropa, Tg Mureș, 1998, Bodó Zoltán, Cosmeanu Marius Mátéffy Csaba, Mărginean Paul: Alter/Ego tîrgumureșean

unor reacții emoționale⁸ prin prisma cărora ar trebui tratate și subiectele spinoase ale momentului. Asistăm la discursuri de ambele părți care alternează între defensiv la adresa propriei etnii, respectiv incriminatoriu la adresa celeilalte etnii. „Népűjság” folosește elemente ale unui discurs ce apelează la simboluri și evenimente locale; formator al unei coeziuni centrate pe "spiritul târgumureșean - discurs naționalist latent, centrat pe viața socio-culturală a maghiarilor; în timp ce „Cuvântul Liber” folosește apelul la evenimente, personalități de anvergură națională, în special la acele evenimente considerate a fi simbolice pentru istoria românilor ardeleni.

Primele probleme serioase apar odată cu hotărârea guvernamentală din 18 ianuarie 1990⁹ (suspendată pe 9 februarie 1990), care prevedea că liceul „Bolyai Farcas”, respectiv liceul „Papiu Ilarian”, vor funcționa ca licee cu limbă de predare exclusiv maghiară, respectiv română. Presa va profita din plin, pe un fond oricum încărcat de tensiune. Dacă articolele publicate în această perioadă în cotidianul „Cuvântul Liber”, dau glas unei stări de nemulțumire sau protest la ideea separării învățământului pe criterii etnice, în cazul cotidianului „Népűjság” este reflectată o stare generală de satisfacție în urma soluționării favorabile a unei părți a revendicărilor acestei comunități. Articolele din presa locală se vor concentra asupra chestiunii separării școlilor, în cotidianul de limbă maghiară „Népűjság”, Liceul "Bolyai" devenind simbol al revendicărilor maghiare. Simbolistica la care fac apel cele două cotidiene este una a retoricii naționaliste, una de sorginte național-istorică, cealaltă local-istorică.

Așadar pentru români amintirea suferințelor din timpul dualismului Austro-Ungar, Răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan, "Dictatul de la Viena" devin subiecte ce completează fondul unui prezent în care este necesară "vigilența, conștiința națională, prudența", având de a face în acest caz cu un discurs naționalist agresiv. „Népűjság” va face apel la un trecut preponderent maghiar al orașului, personalitățile celebre, clădirile istorice, scrierile ce reflectă istoria acestor locuri, devenind argumente ale unui naționalism nu atât de agresiv, dar receptat ca fiind arogant. Ambele cotidiene utilizează metafora, ironia, substantivarea exagerată, apelează la adjective și mai puțin la informația brută. Ambele părți profită din plin de orice jignire sau atac care li se adresează, potențându-se reciproc, trecutul istoric oferă oricând este nevoie motive în plus de dispută. Percepțiile devin opuse, trecutul comun se transformă și capătă conotații diferite.

⁸ Cuvântul Liber, 24 ianuarie 1990 - *Cui ar folosi destabilizarea tinerelor structuri democratice - Mila creștinească*, semnat de Nicolae Tâmpanariu; "În seara zilei de 19 ianuarie, copilul meu în vârstă de 11 ani m-a rugat să-i dau voie să meragă să primească și el un pachet din străinătate pentru-că a văzut că, printre altele s-au distribuit banane și portocale. Ajungând în fața comisiei, copilul a fost jignit și trimis la parohia de care aparține: «Dacă părinții tăi au nevoie de pachet, să trimită bani(!?!)» Nu mi-a venit să cred, și-am hotărât să mă duc să văd cu ochii mei. M-am așezat la rând, deși sunt gravidă, și după o oră, când am ajuns în fața comisiei am fost refuzată categoric, spunându-mi-se că numai reformații pot beneficia de aceste colete alimentare"

⁹ din 2005 Liceul Bolyai Farcas va deveni liceu cu predare exclusiv în limba maghiară.

Din păcate presa intră într-o cursă a dezinformării și manipulării, contribuind în mod decisiv la deznodământul tragic al acestor evenimente.

Schimbul de replici este unul dur:

" Numitul Sűto Andras, care deținea funcția de Președinte al UDMR, a avut rolul principal în instigarea populației maghiare împotriva statului român. Precizând că lupta pentru «drepturile naționalității maghiare», grupul citat a instigat grupuri de extremiști ai minorității maghiare din Târgu Mureș, la săvârșirea infracțiunilor. În decursul acțiunilor întreprinse, participanții, înfierbântați de alcool și înarmați cu bâte, au lansat lozinci ca : «Moarte românilor!», «Jos statuia lui Avram Iancu!», «Români părăsiți Târgu-Mureșul și Gheorgheniul, altfel veți plăti cu viața!» Aceste lozinci au fost pregătite cu mult înainte de 22 decembrie 1989, iar după 22 decembrie planul a fost pus în aplicare, desfășurându-și acțiunile în toată amploarea lor."¹⁰

Replica este dată de Kincses Előd¹¹

"Mulțimea din fața hotelului Grand, scanda în românește: «Noi suntem acasă, voi sunteți în gazdă!»;« Niciodată n-ați avut o palmă de pământ!»;« Odorheiul Secuiesc îl vom face românesc!», «Murim luptăm, Ardealul nu-l cedăm» (foarte interesantă ordinea logică: mai întâi murim, pe urmă luptăm - E. Kincses), «Iliescu nu uita și Ardealu-i țara ta!», «Hoții, Hoții, Jos cu ei!»;« Mai aveți o șansă să mergeți acasă!»".

Cele două citate nu doar reliefează tonalitatea volumelor, ci oferă indicii importante asupra atmosferei create, acuzelor reciproce și a climatului paranoic instaurat în acele zile de martie 1990 la Târgu- Mureș.

Un alt exemplu: La data de 15 martie, în Odorhei au avut loc mai multe manifestații prilejuite de aniversarea Revoluției de la 1848. În Piața "Támasi Áron" au fost arborate pe un monument steagurile României și Ungariei. În aceeași noapte steagul românesc a dispărut¹², steagurile maghiare au continuat să fie arborate pe aproape toate instituțiile publice, chiar și pe case particulare¹³. Astfel de informații alimentează deja încordata atmosferă din Târgu- Mureș. Acțiunile celor două comunități se înscriu într-o logică antagonistă, argumentele nu mai au importanță, tot ceea ce spune sau face cealaltă parte este interpretat ca fiind dușmănos sau instigant.

Spre exemplu, dacă pentru maghiari organizarea în 10 februarie a unui "marș al tăcerii", participanții străbătând centrul orașului Târgu-Mureș cu cărți și lumânări aprinse, este o formă de protest civic în favoarea obținerii unor drepturi considerate elementare, pentru comunitatea românească este o provocare, reținându-se nu atât scopul, cât afișarea ostentativă a volumelor

¹⁰ Ioan Judea, *Cumpăna lui Martie*, Ed. tipomur, Tg Mureș, 1991, p.111

¹¹ Kincses Előd, *Martie Negru la Târgu Mureș*, Ed. Háromszék, Sfântu Gheoghe, 1991, p.102

¹² Fondul arhivistic al Parlamentului României, dosar 55, fila 167

¹³ Fondul arhivistic al Parlamentului României, Fond special, dosar 11

editate în Ungaria "Ardealul - pământ unguresc". La fel este în cazul acțiunilor organizate de "Vatra Românească"- o organizație civică¹⁴ menită să apere drepturile românilor și care trebuia să contrabalanseze acțiunile UDMR, dar o organizație fascistă și iredentistă îndreptată împotriva maghiarilor, în viziunea majorității cetățenilor aparținând acestei etnii. Prezența discursurilor naționaliste de ambele părți au dus la supratensionarea situației existente¹⁵. Media românească a derulat o campanie susținută argumentând că acțiunile UDMR sunt menite să aducă privilegiile maghiarilor față de restul populației, că încearcă "cantonizarea" Transilvaniei. Pentru UDMR acțiunile organizației „Vatra Românească” sunt prelungirea politicii de românizare a ungarilor, iar pentru Vatra, acțiunile UDMR nu sunt altceva decât expresia iredentismului maghiar.

Acesta este tabloul mediatic al zilelor de martie 1990. Un tablou ce va avea consecințe nu doar în planul acțiunii imediate, ci și al unei moșteniri ce încă influențează anumite opțiuni. El a fixat opțiunea alegerii politice pentru mulți ani și a contribuit în mod decisiv la întărirea conștiinței comunității etnice.

Etnicitatea este o forță sociologică, influențează comportamentul politic, nu doar datorită existenței anumitor norme de grup care sunt transmise membrilor grupului prin presiune socială și încurajare. Olsen¹⁶, a propus „teza comunității etnice”, conform căreia „membrii unei minorități etnice – fie bazată pe rasă, religie, sau naționalitate – se supun normelor acelor comunități”. Experiențele comune, în general, de discriminare creează un sentiment de coeziune între membrii comunității și permit comunității să servească drept un grup politic de referință.

Huckfeldt¹⁷ examinează trei explicații pentru persistența politicii etnice: statutul social, contextul social al vecinătății și independența geografică. Primul factor se referă la teza conform căreia etnicitatea este o forță sociologică. Al doilea accentuează importanța vecinătății în configurarea tiparelor de structurare socială ale indivizilor de diferite etnii. Al treilea factor sugerează faptul că legăturile într-un grup etnic nu sunt doar sociale și culturale; acestea sunt și mobile, în sensul în care politica etnică persistă deoarece tiparele de interacțiune socială sunt capabile să reziste timpului. A doua și a treia explicație sugerează că rețelele sociale explică influența factorului etnic asupra comportamentului politic.

¹⁴ Dennis Deletant, *The Role of Vatra Românească in Transylvania*, RFE/RL, Report on Eastern Europe, Vol.2, no.5, 1 February, 1991

¹⁵ Kevin Andamson, *The Political Functions of Ethnic Conflict, in Religion in Central and Eastern Europe*, University Press, Cluj Napoca, 1995, p.240

¹⁶ Olsen Marvin E., *Social and Political Participation of Blacks.* " *American Sociological Review* 35:682-97, 1970, p.684

¹⁷ Huckfeldt Robert *The Social Contexts of Ethnic Politics: Ethnic Loyalties, Political Loyalties, and Social Support*, *American Politics Quarterly* 11:91-123, 1983, p.96

Dacă în anii '90 putem vorbi despre un monopol al informației oferite de către media, cum stau lucrurile în zilele noastre? Știm că media amplifică sau dimpotrivă acționează ca o frână pornind de la atitudini, agendă sau așteptări ale consumatorilor de informație. De asemenea putem presupune fără a greși faptul că informațiile oferite în media locală mureșeană, într-o perioadă de creștere a credibilității și influenței în societatea românească a mass-mediei au căpătat în ochii cititorilor valori de sentințe. Interacțiunea între diversele grupuri și indivizi au avut probabil efect amplificator.

O zonă esențială a actualei analize a vizat sursele de expunere la discursul public în cazul celor trei etnii. Mass-media ocupă un loc important, dar se detașează influența comunității, cel puțin în chestiuni considerate a fi cu adevărat relevante. Mijloacele clasice de comunicare și informare - televiziunea, radioul, ziarele rămân surse dominante mai ales pentru categoriile de peste 40 de ani. Sursele online (surse de informații) sunt apanajul în special a celor mai tineri. Televiziunea pare, însă, să domine ca sursă de expunere, mai ales în cazul etnicilor români. Presa scrisă ocupă un loc mai important pentru etnicii maghiari în comparație cu cei români sau rromi, accesul la programe prin satelit sau cablu determinând și o concentrare pe informațiile oferite de posturi în limba maghiară. Discuțiile cu prietenii, colegii etc., sunt la rândul lor surse importante de expunere. Deloc de neglijat este comunicarea cu și prin intermediul liderilor de opinie (politicieni și nu numai), sau cazul particular al influenței pe care biserica o are (fig.1). Ce aflăm așadar? Media continuă să fie o primă sursă de informare și influențare. Rețelele sociale au și ele un rol important, informația este analizată, dezbătută împreună cu persoane considerate a fi relevante pentru cei expuși. Există un mix al expunerii, remarcăm chiar o importanță crescută pentru comunitatea maghiară a expunerii în cadrul familiei, bisericii, liderilor comunității, spre comparație cu etnicii români.

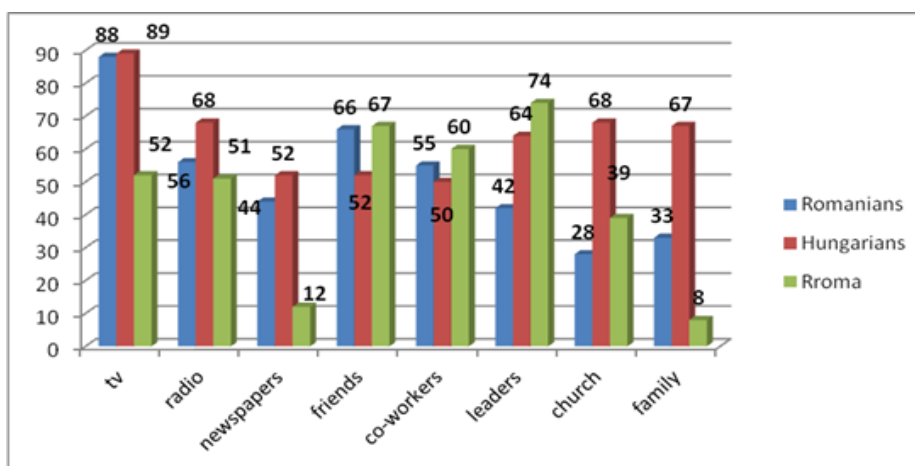

Fig1. Surse de expunere la discursul public

În privința credibilității mesajelor familia, prietenii sau colegii de muncă pot acționa ca și filtru, deși cei mai mulți dintre respondenți consideră că informațiile primite prin intermediul mass-media sunt informații corecte și cu grad ridicat de credibilitate (respondenții au acordat o notă între 1 - nu am deloc încredere și 5 - am foarte mare încredere fig.2). Putem observa în cazul celor trei etnii analizate scorurile relativ mari pe care itemii încredere mare și foarte mare îl înregistrează. Procentele sunt apropiate, putem vorbi aici fie de existența unei contagiuni, fie de un anumit mod de a privi activitatea mass-mediei. Ceea ce este interesant e poate procentul net superior al gradului maxim de încredere în cazul etniei rome. Procentul este dat în primul rând de media TV/radio, surse de informații mai accesibile în cazul comunității rome (accesibilitate legată de gradul de educație/școlarizare - în fapt uzul limbii vorbite sau al imaginilor explicite).

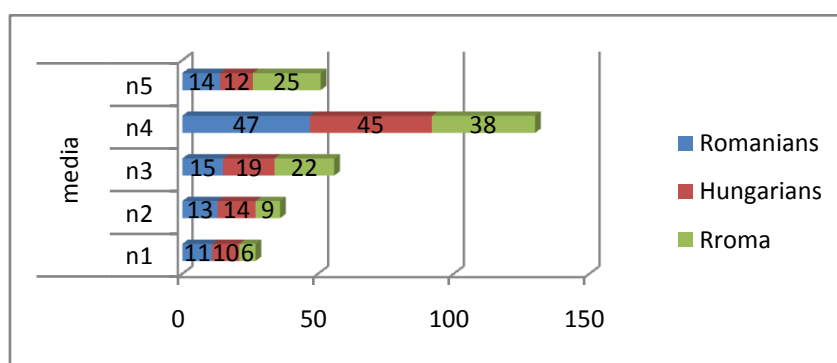

fig.2. încredere mass-media

Lucurile nu se schimbă în mod fundamental nici atunci când respondenții trebuie să aprecieze corectitudinea informațiilor oferite. În fapt singura obiecție notabilă a fost cea privind orientarea politică a mijloacelor de informare și prin urmare poziționarea pro sau contra unui personaj politic. În cazul etnicilor maghiari, însă, această poziționare nu este atât de pregnantă, media cea mai urmărită fiind media de limbă maghiară, incluzând aici media ungară. De asemenea etnicii maghiari sunt interesați de realitatea locală într-o măsură mai mare decât de cea națională, chiar dacă aceasta înseamnă și consumul de media (tv în principal și radio) în limba română (estimare expunere zilnică ca și preferință) fig.3.

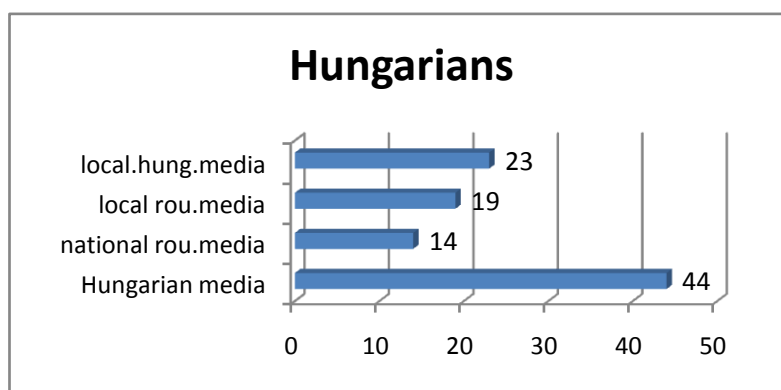
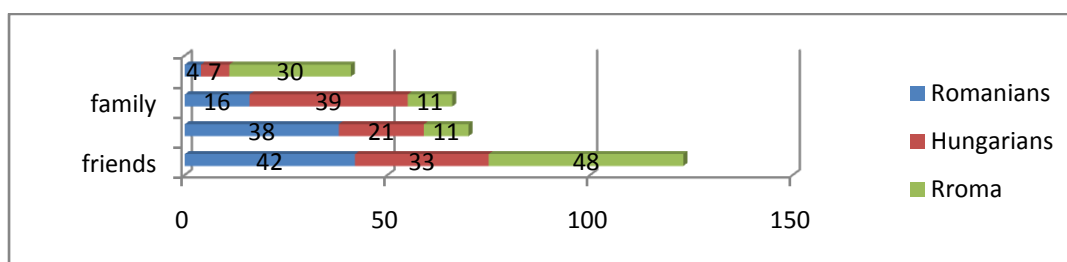
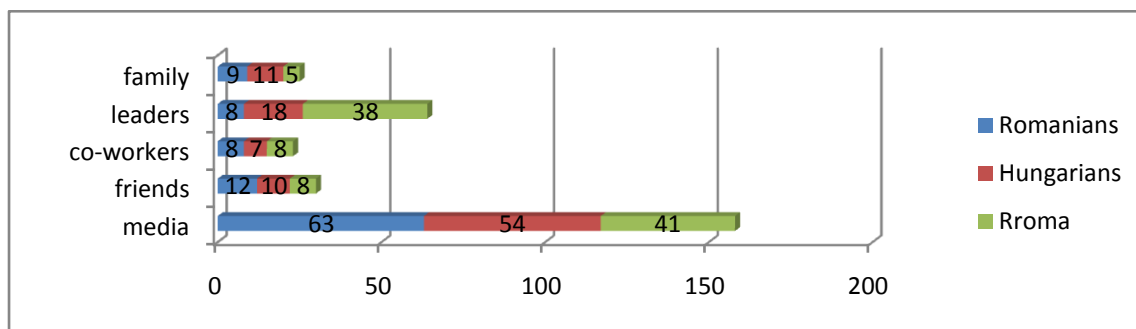

fig.3. expunere media maghiari

Informațiile sunt disecate cu ajutorul familiei, colegilor sau prietenilor fig.4:

Se poate observa o pondere crescută a familiei ca și cadru de discuție / analiză a informațiilor media în cazul maghiarilor, precum și preferința românilor de a analiza informația alături de prieteni/colegi de muncă. În privința rromilor un factor esențial în decodarea realității socio-politice îl joacă liderii acestei comunități. Într-un fel paradoxal, întrebați asupra măsurii în care consideră că sunt influențați în deciziile lor socio-politice de către mass-media, majoritatea respondenților au considerat că influența este una redusă. Răspunsurile își găsesc explicația în mecanismele psihologice sau al așteptărilor sociale. Se poate discuta și despre faptul că cei mai mulți dintre respondenți au dorit să-și exprime individualitatea în luarea deciziilor, însă având în vedere gradul ridicat de încredere de care se bucură media, gradul de penetrare al acesteia, consumul relativ ridicat putem afirma că mass-media a rămas o sursă esențială de influență a opiniei publice. Un alt argument în acest sens poate fi și următorul grafic: (fig.5, de unde obțin informațiile relevante despre subiectele esențiale -autonomie, alegeri, etc.)

Metodologie

Metodologie utilizată s-a bazat pe un corpus de date culese într-o comunitate multiethnică, etniile având ponderi diferite, analizate atât din perspectivă cantitativă; individuală și comparativă (două câte două, respectiv toate trei). Analiza cantitativă a constat în obținerea unor date rezultate din aplicarea unui chestionar la domiciliul subiecților. Vorbim în fapt de un eșantion multistadial cu 1360 respondenți având o marjă de eroare de $\pm 3,37\%$, aplicat în teren în perioada 11 martie -15 aprilie 2013. Chestionarul a cuprins o serie de întrebări factuale, de opinie, respectiv de motivație. Din perspectiva formei de înregistrare a răspunsurilor am folosit atât întrebări închise cât și deschise, respectiv semiînchise. Am folosit scale de răspunsuri pentru a măsura variația intensității opiniei, scale abstracte cu valori numerice (cu varianta atribuirii semnificației lexicale doar valorilor din capete), scale ordinale. Această metodă de eșantionare a fost preferată altora datorită avantajelor practice deosebite pe care le prezintă (Dussaix și Grosbras, 1993, Rotariu și Ilut, 1997). Datele culese au oferit informații valoroase privind identificarea/autoidentificarea etnică, existența stereotipiilor, interesul pentru media, influența media etc.

Concluzii

Mass-media rămâne o sursă esențială de influență a unei comunități. Anii '90 au demonstrat puterea media în escaladarea unui conflict ce a lăsat urme adânci în comunitatea multiethnică mureșeană. Avansul tehnologic a permis accesul la o medie diversificată, iar în cazul etnicilor maghiari accesul la mass-media din Ungaria. Comportamentul electoral, afirmarea anumitor subiecte în agenda publică sunt și ele dovezi incontestabile asupra influenței pe care media o exercită. Deși există o preferință clară în cazul etnicilor maghiari pentru sursele de informare în limba maternă și în special pentru cele din Ungaria, există un interes semnificativ și pentru media în limba română, în special video, dedicată informațiilor locale. În fapt în cazul etnicilor maghiari

există două canale majore de acces la informație, considerate a fi credibile - mass-media și liderii comunității. În cazul etnicilor români sau ai celor rroma se observă de asemenea importanța mass-media ca și sursă de informare. Este cert că modul în care sunt tratate/create subiectele de pe agenda cetățeanului de către mass-media are un impact esențial în funcționarea unei societăți multietnice. Accesul la informație este și el extrem de important. În cazul etnicilor maghiri accesul este facil atât pentru limba română (limbă oficială), cât și pentru limba maghiară (limbă maternă). Varietatea surselor de informare, credibilitatea acestora și accesul facil la acestea poate contribui la consolidarea unui cadru general de încredere, dar, la fel de ușor, prin abordarea anumitor teme ce și-au demonstrat deja eficiența, poate genera tensiune sau chiar conflict. Diferența în cazul unei comunități multietnice este dată tocmai de existența surselor de informare în limba maternă, respectiv de accesul celorlalte etnii la acestea.

Bibliografie

Altera, nr 1, Ed. ProEuropa, Tg Mureș, 1998

Boia L., History and myth in the Romanian consciousness, Budapest: Central European University Press, 2001

Dennis Deletant, The Role of Vatra Românească in Transylvania, RFE/RL, Report on Eastern Europe, Vol.2, no.5, 1 February, 1991

Dussaix, A.M. și Grosbras, J-M, *Les sondages: principes et methodes*, P.U.F, Paris, 1993

Ioan Judea, *Cumpăna lui Martie, Val și ură*, Ed. tipomur, Tg Mureș, 1991

Kevin Andamson, *The Political Functions of Ethnic Conflict, în Religion in Central and Eastern Europe*, University Press, Cluj Napoca, 1995

Huckfeldt Robert The Social Contexts of Ethnic Politics: Ethnic Loyalties, Political Loyalties, and Social Support, *American Politics Quarterly* 11:91-123, 1983

Kincses Előd, *Martie Negru la Târgu Mureș*, Ed. Hárómszék, Sfântu Gheoghe, 1991

George Schöpflin, *Hungary and its Neighbours*, Cahiers de Chaillot, Vol.7, Institute for Security Studies of Western European Union, 1993

Mungiu-Pippidi, A., *Transylvania subiectivă*. București: Humanitas, 1999

Olsen Marvin E., Social and Political Participation of Blacks." *American Sociological Review* 35:682-97, 1970

Rotariu, T. și Iluț, P., *Ancheta sociologica și sondajele de opinie*, Polirom, Iasi, 1997

Fondul arhivistic al Parlamentului României

Cuvântul Liber

Népújság